

Vednyzh razbudeni i izmyknati ot hranilishteto na vremeto, licata, zvukovete, mirizmite, cvetovete i dumite, nastojashteto, minaloto i neizvestnoto bydeshte, priizhdaha v glavata mu kato priliv, kojto postepenno se nadiga v zaliva, zavladvajajki stypka po stypka plazhovete.

Herceg se zapita ne beshe li poslovichnata probivnost, kojato mu pripisvaha prez vsichki tezi godini, chista izmama, plod na porazitelnija mu myrzel, kojto beshe zadushavan i ubivan s volja i strashni usilija, potiskajki v naj-dylbokite i naj-tymni predeli onova, koeto narichame vytreshno bitie. Ne debneshe li, znachi, tozi leniv i neuspjal Niko Herceg prez cjaloto vreme v zasada (kakto i togava, prez 1954 g., dokato chakashe zad zhivija plet basistyt da obezchesti Lina Koen), kato tyrpeliv, nepodvizhen ubiec, za da unishtozhi pri pyrva vyzmozhnost dylgogodishnija si mychitel, "nashija populjaren Niko Herceg", kojto se percheshe i, oblechen v tyrzhestvenite odezhdni na uspeha, syvsem zabravjashe otkyde proizliza, kakvi opasnosti go presledvat po petite i debnat ot klopkite na nezhnostite, koito toj otblyskvashe tozchas, shtom se pojavjaha; otrichashe se ot prijatelstvoto, protiveshse se na ljubovta - na vsichko, koeto mozheshe da otslabi bolnata mu ambicija i koeto njamashe da e syvyrsheno chisto i napylna razreshimo - vsichki podzemni i podvodni strasti, nejasni nameci, nostalgija i spomeni za dobrina, na kojato nikoga ne beshe otvyrnal s blagodarnost. Kolko kato nego prez tova vreme se provaljaha samo za edin sezon ili prosto se otkazvaha ot karierata, kolko takiva samo obryshtaha gryb i izchezvaha v anonimnija potok, dokato Herceg edinstven vyrveshe pravo kym celta, kojato si beshe opredelil sam - bezstrashen, neujazvim, bez ljubov v syrceto. I mozhe bi malkijat neuspjal sentimentalen Niko Herceg, krivokrak, izgladnjaj, pohaben i siv, prepynen s nepredskazuemi slavjanski kopnezhi, razkysvan ot

protivorechija i omotan v kylboto na neshtastijata, koito go syprovozhdaha ot malyk, vseki pyt i postojanno v pat-pozicija, nito tuk, nito tam - mozhe bi takyv, kakyvto e, malkijat Herceg naj-posle dochaka svoja sydboven mig i, goljam, izvesten, nadaleche procut, "koj e koj" N. H., da otide prekaleno daleche vyv vremeto, da se gmurne prekaleno dylboko, neshto da se povredi v akvalanga ili v nervnata mu sistema, vse edno, i da razrushi i potopi sled nego vsichki mostove, koito svyrzvaha vremeto na 1947 i vremeto na 1974 g. i s edin edinstven otchajano smel zamah da otrezhe pytja mu za otstyplenie, da nadhitri golemija si dvojnik i da go zarobi zavinagi!

Znachi, ako veche njama vryshane na "Tramuntana" i v "dragi zriteli, dobre doshli v jubilejnoto trijseto predavane 'Chudesata na Adriatika!'" - kakvo ostava ot nego tam, otvyd v 1974 g., a kakvo - tuk?

Kogato synjat na chovek e po-hubav ot dejstvitelnostta, to togava po-dobre e toj da umre* . V tozi sluchaj - kaza Herceg - ostatyka ot zhivota si shte prekaram myrtyv! Da, mozhe bi taka i da izglezhda gospozha Smyrt otblizo! Vyv vseki sluchaj znaeshe, che ne mozhe da ostane tuk, bez skoro da byde zabeljazano tova i predizvika nechie symnenie. Ako oshte ne e myrtyv, togava тази greshka lesno shte se popravi ot drugi: shte go ubijat veche po njakakyv podhodjasht nachin; shte go zatvorjat v ludnica ili shte go arestuvat kato symnitelen, vse edno. Smeshna smyrt, po-stranna ot vsichki, koito be izdirval i presnimal poveche ot polovin godina iz evropejski i amerikanski filmovi arhivi, za da napravi montazh ot tjah v onova veche klasichesko predavane "Smyrtta e mojat zanajat" (1971 g.), kydeto s vylnuvasht ritym svyrza raznlichnite nachini, po koito myzhe i zheni napuskat zhivota: smyrt v sruteni bosnenski mini,

---

* Saadi ot Shabas (1188 - 1291) (b.a.)

v bolnični krevati; bavnata razlagashta smyrt na oblychenite v Hiroshima i Nagasaki, krasivata smyrt na stareca, kojto zahapa jabylka, padnala ot dyrvoto i umrja sred plodovete (Dovzhenkovata "Zemja", 1930 g.), sgyrchenite ovygleni trupove ot izgorelija "Boing-707" v pushtinacite kraj Parizh i demonstrativnata smyrt na njakakyv samoubiec v Hamburg, kogoto pozharnikarite se opitvaha da spasjat do poslednija mig, kogato naj-nakraja im se izplyzna ot trijsetija etazh na sgradata i s krjasyk politna kym zemjata; i onova izvestno ubijstvo na sajgonskija ploshtad, kogato njakakyv juzhnjashki oficer vdiga pistoleta i hladnokryvno ubiva edin zatvornik, smyrtta na amerikanskija prezident Dzhon Kenedi v avtomobila, oshte i onazi, drugata smyrt, proizljazla ot тази, kogato Dzhek Rubi pred ochite na zhurnalisti i policai zastrelva Lij Osuald, uzubieca na Kenedi; razmazanite i trepkashto snimani razstreli ot Ispanskata grazhdanska vojna i nemite smyrti, zasneti s rychno navivashta se kamera, kydeto horata ruhvat kato kegli v kegelban - tvyrde dobyr montazh na dvesta i petdeset smyrti pod zvucite na tancov orkestyr, dokato drugi hora se zabavljavaha, vdigaha nazdravici, celuvaha se, vdigaha nazdravici i si chestitjaha novi godini po reda, po kojto idvaha - razjuzdana tylpa s hartieni shapki i klounski nosove, sceni, smenjani ot retardacii na lobni mesta i grobari, koito typchat razstreljanite v toku-shto rendosani kovchezi ot presen smolist cham... Na tova predavane lipsvashe samo koronnijat mu posleden kadyr za nadpisite nakraja: smyrtta na avtora mu - nishto osobeno, samo edin hubav slynchev den na nepoznat plazh i edin trijset i sedem godishen myzh, kojto sedi i gleda moreto - myrtyv. "V sluchaj, che sym umrjal - misli si Herceg, - nishto ot vsichko, koeto mi se sluchva, njama da mozhe da se izpolzva! Zhalko!"

Mashinalno vdigna ryka da vidi kolko vreme e ot drugata strana na zhivota, no chasovnikyt mu otdavna beshe sprjal.

Taka veche ne znaeshe nito kolko e chasyt, nito koj den
e.